

Egyensúlykeresők

*Az élet olyan, mint a biciklizés.
Ha meg akarod tartani az egyensúlyt,
mozgásban kell maradnod.*

Einstein

Minden ki lett gondolva. Minden elhangzott. Minden megvalósult. Ott volt a három láb: a fizikai, az akarati és az erkölcsi erő is. Egyensúlyban volt a gondolat, a szó és a tett is mintegy harminc szervező embernél – ahogy az a Bokorban lenni szokott. Hallhattátok, olvashattátok a beszámolókat, a reflexiókat, a köszönőleveleket, láthattátok a képeket, hallhattátok az éneket és táncolhattátok, egyensúlyozhattátok a lakótelep fái közt, mint a tanítványok az Olajfák-hegyén. Mi kell még? Semmi. Ilyen kis egyensúlyokból épül a Mennyek Országá. Miért nincs akkor itt? Hol? Hát itt bennem, meg az emberek közt, meg a világban? Tényleg nincs? Akkor ez mi volt?

Már a kezdetek kezdetén történt valami számomra szokatlan. Egy számomra „ismeretlen” testvér, László bevezetett az együtt muzsikálás szabályaiba és örömébe. Néhány egyszerű utasítás, kézmozdulat és néhány rövid próba elegendő volt, hogy pár perc alatt együtt énekeljünk. De miért szokatlan ez, hiszen mindig ezt tesszük? Azért, mert belépett a szokásos két komponens, a dal és az éneklők mellé egy harmadik: az a kézmozdulat, amely – végig a nap folyamán – a többnyire ismeretlen szöveg és dallam ellenére érezhetően kiegyensúlyozta bennem és köztünk az együtt éneklést.

Igen. Igaz. Nincs itt a Mennyek Országá. Ez „csak” egy örömnep volt. Az egyensúlyozók örömnepé. Egy pillanat a hétköznapok szürke, küzdelmes tengerében. A valóság azonban egész más – mondhatnánk, és mondjuk is. „Elküldelek” – idézte Hamvas Ünnep és közösség c. írását Gyuri –, „az egész világ a tiéd, de jaj neked, ha megtartod, és nem adsz belőle másnak.” Igen. Tudjuk, kedves Hamvas Béla. De ha nem kell neki, akkor mi van? Akkor rá kell tukmálni, meg kell vele etetni? Vagy...? Tényleg „csak” jónak kell lenni – ahogy a kis ajándékok idézték Gyurka bácsink üzenetét? Tenni vagy lenni? Én tekerem az élet biciklijét, vagy én vagyok a bicikli, amit az élet teker? Nem lehetett kikerülni ezt a kérdést, bár az így nem jelent meg, de ott volt minden előadásban és előadóban. Tenni, hogy legyen, vagy lenni, hogy megvalósulhasson valami a Számára a már létezőn, az önmagának nevezett lényen keresztül? Filozófia ez, vagy a rideg hétköznapi valóság kérdése?

„Add, hogy szándékod szerint mindent megtegyünk, hogy tetszésedre legyen járásunk és életünk...” – imádkozta a mise bevezetőjében KoLaci, majd olvasmányként Gandhit idézte: „...megőrizzük és megnemesítjük az életet alkotó energiát, hogy akarni tudjunk, és azzal az meg is legyen”. De nem állt meg itt. Továbbment ezen az úton. Idézte a kötéláncost a Niagara felett sétálva, aki nem tett semmit, csak teljes lényével jelen volt. Akarta, és meglett. És feltette a kérdést: Hogyan lehetséges áttolni a gyereket a talicskán a Niagara felett, vagy másképp: Hogyan lehetséges Jézus kockázatos útját járni? Akarni, jelen lenni, és megtörténik – vagy tenni? És a három majom példáján keresztül megpróbálta elmagyarázni azt, amit mind tudunk, de... „Egy életet át tanulni, egy életet át továbbadni és egy életet át

tenni-tenni kell a szeretetet!” *Egyensúly-egyensúly-egyensúly*, hangsúlyozta közben jó párszor. Csinálom, de nem történik semmi vagy épp az ellenkezője; majd nem teszek semmit, csak nem vagyok útban, hogy létrejöjjön, aminek létre kell jönnie, és az megtörténik. Jó Isten! Hányszor tapasztaltam. És ott is, akkor. Amikor megérkeztem, István megkért, hogy segítsek az áldoztatásban. Megdöbbsentem. Én, aki hivatalosan még áldozni sem vagyok méltó? De ezen, szerencsére és a Bokornak köszönhetően, már nagyrészt túl voltam. De hogyan lehet méltóan kimondani ezeket a szavakat: „Krisztus vére!”? Ki tudja ezt méltó állapotban kimondani? Én nem, az bizonyos. És amikor sikerült összeszedetten jelen lenni, ki tudtam mondani. De ki mondta ki?

Talán éppen erről az ismeretlenről beszélt interjújában az a fiú, akinél Gyuri a *slackline*-ra, a kötélén egyensúlyozás művészetére rátalált. Minden spiritualitástól, vallástól és ezotériától mentesen megtapasztalt valamit, ami nála nagyobb, és ami a kötélén járva biztos kézzel vezeti. Ő sem tudott mást mondani, mint a többiek mind: ha nincs teljes csend és intenzív képesség a fejben, a testben és az érzelemben, akkor „csak” az élet sodrása van. Tegyük meg mindent, hogy tetszésedre legyen járásunk, életünk... – mondta KoLaci. A hegyeket hordják el, a völgyeket töltésék fel – mondta az a bizonyos János.

A Lovasíjász című film egy levetített részlete erre szépen rá is világított. Kassai Lajost mutatta egy kötélén egyensúlyozva, kezében íjjal, felváltva jobbra majd balra lévő, néhány tíz méterre elhelyezett céltáblára löve. Elmagyarázta, hogy ez csak egy kis gyakorlat a lóháton való íjazáshoz, mivel ott még a ló mozgásával is meg kell küzdeni. Mivel egy mai ember könyvében leírta, hogy nagyon érdekelte, mi is történik ilyenkor. Hogyan képes a mozgó lovas a mozgó íjjal pontosan a céltábla közepébe találni? Felszerelt rá egy lézert, hogy lássa, mi az, ami nyugalmi állapotban marad. Semmi sem maradt nyugalomban, és mégis beletalált a céltábla közepébe. Ezt ő azzal magyarázta, hogy létrejött benne egy olyan feszültségmentes egység, összhang, egyensúly, ami a célzónak minden alkalommal lehetővé teszi a cél biztos eltalálását. De ezt nem ő csinálja, hanem ő „csak” jelen van. Ezt a jelenlétet gyakorolja nap nap után, és tanítja azoknak, akik ezt meg akarják tanulni. És ismét itt volt a mindennap, a nap nap után valamit gyakorolni, hogy megtörténhessen.

„Tehát a feladat az ember jobb és bal felének figyelemes tudatosítása, a kettősségek egyesítése és harmónizálása” – mondta, mintha folytatta volna a gondolatot, Anca, a következő előadó. De hogyan? – kérdezi, és már mondja is: „Törekedni a létezés minden területével való harmóniára, összhangra és egyensúlyra. Van egy szép modell, a kereszt, ugye. Az alsó szára a természet, a fizikai, földi, alsó világ, a felső a természetfeletti, az égi, a szellemi felső világ. Balra önmagam belső világa, jobbra az embertársak, a külső világ... Tehát a harmónia az, hogy a metszéspontban mind a négy terü-

lettel találkozik az isteni és az emberi. A metszéspont a középpont, amibe vissza kell találnunk. Ezeket egyensúlyban is kell tartani, mert az egyensúly a középpontba való visszatérés feltétele.” Igen. Milyen szépen kezdett kikerekedni az egyensúly szelíd fogalma mögötti valóság. Szétszaggatva négyfelé, mint a négy majom a kétféle értelmezésben, vagy a talicskát toló ember, ég és vízesés, nézők és önmaga közt középen, valójában felszögezve a keresztre, abba a bizonyos egy szál „aranyzinórba” kapaszkodva. És már itt megjelent a kettősségbe kiüzetés és hármasságban visszatérés gondolata, ami az indián mesében újra megjelenik, délután. „Elsősorban önmagunkban kell feloldani ezeket a kettősségeket, és egy magasabb, harmadik szempont szerint látni... Nem úgy lesz ez az egység, hogy kiirtjuk a párducot, a farkast meg a kígyót, vagy a pokolba taszítjuk, hanem türelmes szeretettel, egős elménk helyett a szív tudatával, megszelídítjük, jóvá szeretjük a rosszat” – tette hozzá Anca. De a kérdés ott marad. Ki oldja fel önmagunkban, ki látja a magasabbat, ki szelídíti meg és szereti jóvá a rosszat? Ki csinálja, vagy ki teszi lehetővé azzal, hogy egyensúlyt teremtsen abban, ami van: a fejben, a testben és az érzelmekben? Ki itt a hű szolga, aki rendben tartja szolgatársai munkáját, és várja az urát az ajtóban?

Es ott volt a másik véglet is – mondom, tényleg egyensúly volt. Mint mindenki, a szervezők – igen, a tevőemberek – felhívására én is vittem két követ a zsebemben, amit aztán más, szorgos kezek színesre festettek, hogy majd valahol, valamikor más szorgos és ügyes kezek tornyokat, szobrokat, hidakat építsenek belőlük. A nehéz kőből, amelyről Áts Bandi előadásában azt mondta: „elapróznak, és a minél mélyebb pontok felé törekednek, hogy nyugalomba jussanak”. És feltette a kérdést is: „Miért próbál Isten minket kihívások elé állítani, kiközkenteni a biztosból, amit ismerünk, hogy magasabb szinten is keressük az egyensúlyt?” Úgy is kérdezhetjük: Miért szükséges újra és újra, napról napra felrúgni a megszokottat, amikor – ahogy a piaristáktól tanultuk – a 'tarts rendet, a rend megtart téged' a tanács? De egy másik szinten azt láttuk, hogy bizonyos piaristák, felrúgva a rendet, újból és újból kérdésbe vontak alapvető szabályokat. Mintha megértettek volna egy más szabályt is, amely nem dolgok rendje szintjén működik, és ahol a rend nem a nehézkedésé, hanem a könnyülésé, a finomodásé. Ma a pszichológiában divattá kezd válni a „mindfullness” fogalom, ami szó szerint fordítva elmeteljességet jelent, de gyógyászati céllal figyelemkoncentrációként gyakoroltatják. Ugyanakkor a múlt század elején Gurdjieff még 'minden-agy-egységének' nevezte azt az állapotot, amit mi, cselekvők a gondolat, szó, tett egységének nevezünk. A pszichológusok mára már rájöttek, hogy erről az ún. egészséges embereknél sincs szó. Ugyanakkor a 'minden-agy-egysége', ami eredetileg a gondolkozás-, az érzelem- és az érzékelés-központok egységét jelenti, olyan állapot, amely a fent említett kötéláncosé, kőszoborépítőé, vagy a Jordán utáni Jézusé – ahogy ez Gromon tanulmányai-ból számomra egyértelművé vált –, vagyis olyan állapot, amelyben semmilyen én-feszültség, aggodás nincs, mert bármilyen külső hatás mellett belsőleg azonnal újra kiegyensúlyozódik, de teljesen tudatában van annak, amit Áts Bandi így kérdezett: *Mire akar minket felébreszteni?* Vagyis ott a szék két lába: a belsőleg kiegyensúlyozott test és a külső világ, de keresi a harmadikat is, hogy az egyensúly létrejöhessen. Keresi, ahogy a bemutatóban Gyurka vagy a „profil” is tették a kötélén, mert

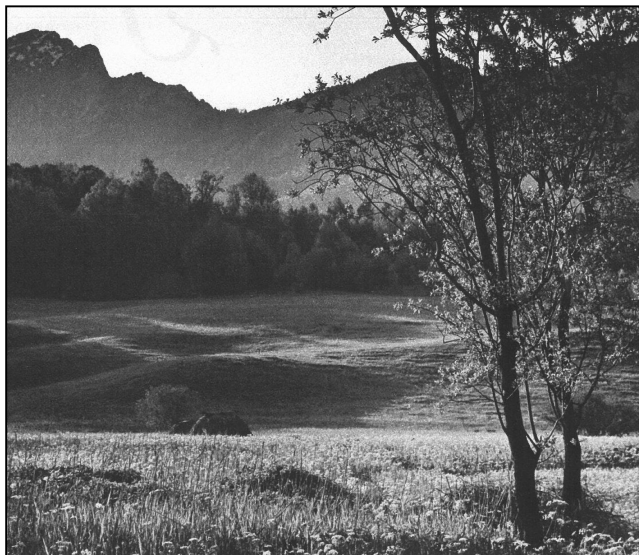
a világban minden ez ellen a belső egyensúly ellen dolgozik.

És a „nagy játék” nem állt meg. Jött Feri, és a maga könnyed stílusában ismét felvázolta a kötéláncost, aki két hatalmas kötőmbel egyensúlyoz a mélység felett. Ő volt a kötéláncos, és nagy humorral és igen szemléletesen olyan szellemi „kötőmbökkel” egyensúlyozott, mint Gyurka bácsink és Hamvas Béla hagyatéka. „Az ember nem képes elviselni a tudatot, hogy Isten a történetben mint a legfőbb hatóság nem vesz részt, és arra, aki az igazságot megsérti, nem sújt le” – idézte Hamvast, majd közvetlenül mellette Gyurka bácsit: „Az Isten nem mindenható. Az Isten csak mindent adó és mindent elviseelő.” Igen. Az ilyen kaliberű szellemi emberek már képesek Istenről is beszélni. Az énektanár csak a kezét képes időben és megfelelően felemelni, a pap csak szertartást képes pontosan, átélve bemutatni, a lovasíjász csak a megfelelő időben elengedni a nyílvevőt, a slackline-os fiú csak a teste megfelelő állapotát létrehozni. Mi, egyszerű emberek pedig örülhetünk, ha állva tudunk maradni a mindennapok hatásaiban, és részt vehetünk, részt adhatunk egy ilyen ünnepségen. Igen. Ezek a nagy emberek ezekkel a nagy gondolatokkal is ott egyensúlyoztak a Karnevál szombati piacán és a mindennapi csoporttalálkozókon, és ezért tudták leírni ezeket a gondolatokat: az ember nem képes elviselni, nem képes megérteni, hogy Isten „csak” mindent adó és mindent elviseelő.

„Concidet obliquum!” – idézte a következő előadó, ismét egy Bandi, a pannonthalmi apátság egyik feliratát. Ami ferde, eldő! Mintha Einstein ezt olvasta volna. Bandi ezt a vonalat vitte tovább: „A mai korra az jellemző tehát, hogy a kibillent emberek kibillent kapcsolatokban élnek, és kibillent világot teremtenek maguk körül.” Ugyanakkor ez maga az élet lényege: az örök változás. Semmi sincs nyugalomban, semmi sincs végleg kiegyensúlyozva, végleg megoldva. Szegények mindig lesznek köztetek – szól az annyira fájó figyelmeztetés. „Meg kell kérdezni magunktól – mondta Bandi –, *feladjuk-e a reményt és sodródunk-e az árral, vagy szembenézünk az egyensúly kérdésével, az egyensúly hiányával, és dolgozunk rajta?*” Igen, ez alapkérdés, mert nem szükséges megállni az árral. Valószínűleg az életnek, általában, erre nincs is szüksége. De van egy élőlény a Föld nevű bolygón, akinek ez lehetősége. És ha megáll, akkor kerül igazán bajba, mert megtapasztalja azt a hatalmas áradatot, amelyben él. Nem a kozmikusra gondolok, mert azt alig képes tapasztalni, hanem a mindennapit, a saját társadalmi, a szokásait, a követett hagyományt, a hétköznapi szentségét – ahogy Hamvas mondja. Őszintén figyelve megismerheti ezekben önmagát. De csak akkor, ha megáll bennük egy pillanatra, majd egyre többször megáll – és megpróbálja megváltoztatni, vagy látva, hogy erre képtelen, elfogadja őket. És akkor, felborulva, majd újból felállva, lassan kialakul, kifejlődik benne valami más, valami szilárd, figyelmes, türelmes és értelemmel telt, ami egy más szintű egyensúly, más szintű súlypont eredménye. Igen. És csak ilyenkor lehet olyan tapasztalata, amiben nekünk, résztvevőknek volt: együtt voltunk, együtt énekelünk, együtt táncoltunk, együtt áldoztunk, együtt táplálkoztunk, együtt voltunk egyensúlyban, mint Einstein, mint a lovasíjász, mint a kötéláncos és később az egyensúlyozó művésznő egyedül. Ha sokszor felszínesnek, billegőnek látszott is, de újra és újra belső egyensúlyba kerülő, mert egy irányba néző, és az nem a Föld középpontja.

Igen. És akkor jött még egy kisfilm. Talán láttátok, vagy ha nem, feltétlenül nézzétek meg. Márti előadását előzte meg, de nekem előtte elmondta, hogy nem is akart mást, csak ezt levetíteni; nem, mert „*minden benne van, amit mondani akarok*”. A japán hölgy egy amerikai vetélkedőn lépett fel a produkcióval. Egy tollat, talán lúdtollat egyensúlyoz ki először az ujján, majd egyre hosszabb és nehezebb bambusznádakat sorban egymás alá téve tartotta egyensúlyban a tőle egyre távolodó tollat, míg végül egy függőleges talpas nádszáron az egész szerkezetet hozta egyensúlyba, és lépett ki szabadon alóla. Rá már nincs szükség! Majd learatva a hatalmas tapsot, finom, nem elkapkodott mozdulattal lepöcintette a tollat, s az egész szerkezet összeomlott. Mi is tapsoltunk, vagy csak összehajolva szóltunk egy-egy szót egymáshoz. Igen. Ez aztán a produkció! Pedig mi is történt? Működött a gravitáció és az azt kiegyensúlyozó, alátámasztó erő. Ahogy minden reggel ez működik, amikor reggel kiülünk az ágy szélére, majd lassan felállunk. A 106 kis csontocská, tetején a hétkilóssal függőlegesbe rendeződik, majd – kicsit billegve – járni kezd. Nem tapsol senki, sőt azonnal hatalmas erők kezdenek munkálni azon, hogy a – fizikai, lelki, szellemi – egyensúly felboruljon. A hatalmas áradatban kell ezt a szerkezetet egyensúlyban tartani – hosszú órákon át. Talán Einstein akkor még nem tudta, hogy az élet az, aki teker, és én csak a bicikli vagyok. A japán művész már tudta, hogy rá végül is nincs szükség. Van egy harmadik erő, aki benne magában működik, és a két egymásnak feszülő erőt folyamatosan kiegyensúlyozva létrehozza a jelenségeket, itt a már önjáró szerkezetet.

Márti a vetítés után a mindennapi pedagógiai gyakorlata alapján világított rá az egység, a test, a lélek és a szellem egységének gondolatára. Holisztikusnak nevezik ma azt, amit korábban egyetemesnek, univerzálisnak, katolikusnak neveztek, vagyis azt a szemléletet, amely valamely jelenséget egy azt meghaladó, nála nagyobb egységen belül próbál látni. Hogyan lehet – talán nem megértetni, mert fogyatékos gyerekeknél ez a legnehezebb –, hanem egy pillanatnyi helyzeten át érezhetővé, érzékelhetővé tenni számára azt, amit Márti így fejezett ki: *Ne félj! Szeretve vagy!* Azt a kicsi kis tollat benne magában, amely – az élet minden ütlege, keserősége és nehézsége ellenére – a mindenségre nyitott, és amely erre a tápláló szeretetre éhes, mert növekedni, fejlődni akar. *„Ha felborul az egyensúly, az egyik helyen túlsúly lesz, a másik helyen pedig hiány keletkezik. Gátak, akadályok képződnek, amelyek az élet megszo-*

kott áramlását fékezik” – mondta Márti. Igen. És ezek még „csak” az élet áramlását megakasztó, megbetegítő akadályok. A „szeretve vagy!”-áramlás akadályai, gátjai azonban még számosabbak és hatalmasabbak, mert még magának az életnek az áramlásai is folyamatosan ellene lehetnek, vannak. Ugyanakkor egy ilyen pillanatnyi, élő tapasztalat éppen a túlsúlyra és a hiányra ébresztheti rá a kis lurkót, hiszen szeretetre vágyik, és azt azonnal megtapasztalja. Ha pedig kilép az életbe, és szembejön egy nála nagyobb akadály, már képes visszaemlékezni élő tapasztalatára.

És jött Erika – de jó, hogy ennyifélek vagyunk –, és egy indián mesén keresztül ismét egy terápiás módszerbe, a meseterápiába vezetett be minket. Mintha a nagy gondolkodók gondolatai tértek volna vissza: *Hogy lehet elviselni, hogy a sárkány ellophatta a fényt? Hogy lehet visszaszerezni?* De itt már nem elméletben, hanem: *„Arra helyezzük a hangsúlyt, hogy mindenki a 'személyes meséjével' találkozzon, s ennek segítségével bontsa ki az életútjában rejlő lehetőségeket*” – mondta Erika. Mondhatjuk talán úgy is: Hogyan ismerheti meg a saját bizonytalanságait, akadályait, belső pörgéseit, hogy aztán azok – megismerve, átvilágítva, visszalopva a sárkánytól – az egyensúlyt szolgálják. Ugye milyen ismerős? Mindig ugyanarról van szó: *„Általában ha trauma ér bennünket, akkor az letaglóz, sokkol minket, megbetegít... Majd mikor kezdünk magunkhoz térni, akkor dől el, hogy megfordul-e a kritikus állapot, vagy sem? A gyógyulás rajtunk múlik: mit kezdünk az életünkkel?”* – idézte Erika Boldizsár Ildikót. Rájövünk-e, hogy a sokk egy lehetőség a megforduláshoz. Nekiállunk visszaállítani az eredeti állapotot, vagy nekiállunk eltávolítani szép lassan mindent, ami útjában áll a felismert gyógyítónak, a gyógyulásnak. *„Mi a túl sok, és mi a túl kevés? Addig kell változtatnunk, alakítani, 'csiszolni' az életet, amíg az se túl rossz, se túl jó nem lesz.”* Egyensúly, egyensúly, egyensúly – mondta KoLaci és Márti szinte szó szerint ugyanazt. De nem az egyensúlyért magáért, hanem azért, hogy ebbe a már kiegyensúlyozott szerkezetbe beléphessen a gazda, a mester, az Úr – halljuk az evangéliumokból. *„Ebben a kétpólusú világban, valahol ott van a harmónia”* – zárta gondolatait Erika. Valahol van! Érezhető! És ha valaki megérezte az ünnep alatt, akkor talán már képes elviselni, amiről a nagy gondolkodók – Feri előadásában – elviselhetetlenként beszéltek. És hazamenve már mást vitt magával, mint amit hozott – valahogyan.

Igen. És a végén ott volt a szigorú, Gyurka-báccsis, sokkoló, mézeskalácsba csomagolt figyelmeztetés-ajándék: JÓNAK KELL LENNI! Előtte Gyurka elmondta, hogy a nagybeteg Dúl Antal hogyan mesélte el neki az ezzel a sokkal való találkozását egy igencsak intellektuális, teológus-filozófus vitakörben. Nem méltányoljuk talán eléggé ezeket az élet, a jóakaróink és az ellenségeink adta sokkokat. Pedig ezeket viszik-hozzák a létrán fel-le mászkáló angyalok. Ha elérnek bennünket, nem mindig kellemesek, de ha befogadjuk őket, táplálékok. Megállítanak vagy éppen félrelöknek egy pillanatra, hogy a malomállapotból néha felébredjünk a malomtő állapotról. Mindkettő egyensúlyi állapot lehet, csak más-más szinten. Mikor mit szolgálók?

Farkas István

A fenti írás szubjektív beszámoló az ez év februárjában megtartott Bokorünnepről; az említett előadások megtalálhatók a www.bokorportal.hu/bokorunnep2017.php címen.